

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARI VƏ KOREYA RESPUBLİKASININ ELM VƏ TƏHSİL SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIĞI (2011-2021-Cİ İLLƏR)

Amerika Birləşmiş Ştatları və Koreya Respublikası arasındakı elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq son illərdə zəngin inkişaf dövrü keçmişdir. Bu əməkdaşlıq, təkcə iqtisadi və texnoloji inkişafı sürətləndirmək üçün deyil, həm də beynəlxalq elmi tədqiqatların inkişafı, yüksək texnologiyaların yayılması və qarşılıqlı təhsil mübadiləsi üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əməkdaşlıq çərçivəsində müxtəlif sahələrdə birgə layihələr və qarşılıqlı faydalı təcrübə mübadiləsi həyata keçirilmişdir.

ABŞ və Cənubi Koreya arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq XX əsrin ortalarında, xüsusilə Koreya müharibəsindən sonra başlamışdır. 1950-ci illərdən etibarən hər iki ölkə arasındakı əlaqələr tədricən möhkəmlənmiş, 1960-cı illərdə isə elm və texnologiya sahəsində birgə tədqiqat və layihələr həyata keçirilmişdir. 2011-ci ildən 2021-ci ilədək olan dövr hər iki ölkənin elm və təhsil sahəsində yeni təşəbbüsləri və genişlənən əlaqələri ilə yadda qalır.

2011-ci ildə ABŞ və Koreya Respublikası arasında elm və təhsil sahəsində əlaqələr daha da gücləndirilmiş, əməkdaşlıq üçün ilk konkret addımlar atılmışdır. İki ölkə arasında ticarət və iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi paralel olaraq elm və təhsil sahəsində də yeni təşəbbüslərin həyata keçirilməsinə zəmin yaratmışdır. Belə ki, 2011-ci ilin yanvarında "Amerika Birləşmiş Ştatları–Koreya Respublikası Elm və Texnologiya Əməkdaşlıq Müqaviləsi" imzalanmış və iki ölkə arasında elmi və texnoloji tədqiqat sahəsində əməkdaşlığın əsas çərçivəsini müəyyən edilmişdir. Müqavilə, xüsusilə təhsil, tədqiqat və texnologiya sahələrində birgə layihələr həyata keçirilməsini və hər iki ölkənin tədqiqat institutları arasında əlaqələrin qurulmasını nəzərdə tutmuşdur. Bu müqavilə həmçinin Cənubi Koreyanın elmi və texnoloji inkişafını dəstəkləmək məqsədi daşıyırdı.

2011-ci ilin iyul ayında ABŞ və Koreya arasında "ABŞ-Koreya Ticarət və Elm Təşviqi Sazişi" imzalanmışdır. Bu saziş çərçivəsində elmi tədqiqatların təşviqi, universitetlər arasında əməkdaşlıq və yüksək texnologiyaların inkişafı məqsədilə müxtə-

lif proqramlar nəzərdə tutulmuşdur. Bu müddət ərzində həmçinin Koreya Respublikası və ABŞ arasında müxtəlif elm mərkəzlərinin açılması və birgə tədqiqat layihələrinin başlanması ilə əlaqədar ilk təməl daşları qoyulmuşdur [1, s. 75].

2011-ci ildə ABŞ və Koreya Respublikası arasında təhsil və elmi tədqiqat sahəsində birgə fəaliyyətləri gücləndirmək üçün bir neçə proqram başlanmış, ABŞ-nin mühüm universitetləri ilə Koreyanın tədqiqat institutları arasında müştərək layihələrə başlanmış, yeni startaplar və tədqiqat layihələri üçün ortaq platformalar yaradılmışdır [4, s. 122].

2012-ci ildə başlayan "ABŞ-Koreya Təhsil Əməkdaşlığı Proqramı" tələbə mübadiləsi ortaq təhsil layihələrinin həyata keçirilməsi və iki ölkə arasında yüksək təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişafını hədəfləyirdi. 2012-ci ilin iyun ayında ABŞ və Koreya hökumətləri arasında imzalanmış bu razılaşma iki ölkə arasında tələbə mübadiləsinin artırılmasını, elm və təhsil sahələrində təcrübə mübadiləsinin intensivləşdirilməsini təmin etmişdir.

2013-cü ildə Koreya Respublikasının Elm və Texnologiya Nazirliyi ilə ABŞ-nin Nümayəndəliyi arasında təhsil və elm sahələrində qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədilə protokol imzalanmışdır. Bu protokolun məqsədi iki ölkə arasında akademik və elmi tədqiqat əməkdaşlığını dəstəkləmək, tələbə mübadiləsi və elmi tədqiqat layihələrini təşviq etməkdir [5, s. 88].

Bu dövrdə həmçinin ABŞ və Koreya Respublikası arasında birgə tədqiqat institutları qurulmuşdur. Məsələn, 2013-cü ildə Koreya Elmi və Texnoloji İnstitutu (KAIST) ABŞ-ın Kaliforniya Universiteti ilə ortaq araşdırmalar aparmaq üçün müqavilələr bağlamışdır. Bu əməkdaşlıq, xüsusilə enerji, ekoloji mühəndislik və yeni materialların inkişafı sahələrində əhəmiyyətli irəliləyişlərə gətirib çıxarmışdır.

2014-cü ildə imzalanmış olan "Yüksək Təhsil Sahəsində Birgə Tədqiqatlar Proqramı" xüsusilə iki ölkənin universitetləri və tədqiqat institutları arasında birgə tədqiqatlar aparılmasını nəzərdə tutmuşdur. Proqram çərçivəsində birgə tədqiqatlar, həmçinin akademik və

peşəkar inkişaf imkanlarını yaratmışdır. Beləliklə, həm ABŞ, həm də Koreya tərəfi birgə tədqiqat layihələrini maliyyələşdirmək və hər iki ölkənin elmi potensialını artırmaq məqsədini ifadə etmişdir.

ABŞ və Koreya arasında 2015-ci ildə “Elm və Texnologiya üzrə Birgə Proqram” çərçivəsində bir neçə mühüm layihə həyata keçirilmişdir. Bu layihələr kosmos texnologiyalarından tutmuş biotexnologiyaya qədər müxtəlif sahələrdə elmi tədqiqatları əhatə etmişdir. Həmin dövrdə habelə Koreyanın elmi və təhsil sahəsində böyük sıçrayışlar əldə etməsi, ABŞ-nin texnoloji bazarına daxil olması və birgə araşdırmaların nəticələrinin tətbiq edilməsi ilə bağlı mühüm nəticələr əldə edilmişdir.

ABŞ və Koreya arasında biotexnologiya sahəsində əməkdaşlığın gücləndirilməsi məqsədilə 2016-cı ildə yeni bir təşəbbüs başlatılmışdır. Təşəbbüs çərçivəsində ABŞ-nin və Koreyanın aparıcı universitetləri arasında birgə tədqiqat layihələri həyata keçirilmişdir. Layihələrdə əsas diqqət biotexnologiya sahəsində yeni müalicə metodlarının inkişaf etdirilməsi və genetik mühəndislik sahəsində tədqiqatların dəstəklənməsinə yönəlmişdir [6, s. 145].

ABŞ və Koreya arasında birgə məzuniyyət proqramlarının təşviqinə dair 2017-ci ildə yeni təşəbbüs meydana gəlmişdir. Bu proqramlar iki ölkənin universitetləri arasında akademik əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, tələbə mübadiləsinin artırılması və eyni zamanda yüksək səviyyəli mütəxəssislərin təhsilinə imkan yaratmışdır. Habelə bu proqramlar çərçivəsində tələbələr üçün genişmiqyaslı təcrübə mübadiləsi həyata keçirilmişdir [2, s. 103].

2017-ci ildə “Koreya-Birləşmiş Ştatlar İnnovasiya və Texnologiya Təşviqi Sazişi” imzalanmış və bir sıra yeni tədqiqat və innovasiya təşəbbüsləri həyata keçirilmişdir. Bu dövr ərzində ABŞ və Koreya arasında mühüm elm və texnologiya mərkəzləri qurulmuş, müxtəlif sahələrdə birgə tədqiqatlar aparılmağa başlanmışdır.

2017-ci ildə imzalanan “ABŞ-Koreya Elm və Təhsil Həmkarları Proqramı” isə, xüsusilə gənc tədqiqatçıların və tələbələrin əməkdaşlığını nəzərdə tutmuşdur. Bu proqram çərçivəsində gənc tədqiqatçılara həm ABŞ, həm də Koreyada tədqiqat və təhsil imkanları təqdim edilmişdir. Proqram gənclərin elmi inkişafını dəstəkləyir və onların beynəlxalq əməkdaşlıq bacarıqlarını artırmağı məqsəd qoyur.

Koreya Respublikası ilə ABŞ arasında 2018-ci ildə “AI və Rəqəmsal Texnologiyalar üzrə Birgə

Mərkəz” yaradılmışdır. Mərkəz süni intellekt və rəqəmsal texnologiyalar sahəsində mühüm tədqiqatların aparılmasına, elmi məlumatların paylaşılmasına və yeni texnologiyaların inkişaf etdirilməsinə yönəlmişdir. Eyni zamanda, həmin dövrdə ABŞ və Koreya universitetləri arasında bir neçə yeni elmi tədqiqat proqramı həyata keçirilmişdir.

2019-cu ildən etibarən ABŞ və Koreya arasında intellektual mülkiyyət və texnologiya sahəsində əməkdaşlıq daha da dərinləşmişdir. 2020-ci ildə imzalanan yeni razılaşma, bu sahədə yeni mexanizmlərin tətbiqini nəzərdə tutmuşdur. Məhz bu dövr ərzində, hər iki ölkə arasında süni intellekt (AI) və informasiya texnologiyaları (IT) sahəsində birgə tədqiqatlar və inkişaf proqramları həyata keçirilmişdir. Bununla yanaşı, Koreya Respublikasının Seul şəhərində yerləşən bir çox universitetlər və tədqiqat mərkəzləri ABŞ-ın “Silicon Valley”dəki startapları ilə əməkdaşlıq edərək yeni texnoloji innovasiyalar üzərində işləməyə başlamışdır [3, s. 134].

2020-ci ildə COVID-19 pandemiyası dünya miqyasında elmi tədqiqatların və təhsil proqramlarının yeni formalarına keçməsinə səbəb olmuşdur. ABŞ və Koreya Respublikası pandemiya dövründə birgə elmi tədqiqatları davam etdirmək və yeni texnologiyaların inkişafı üzrə əməkdaşlıq etməyə davam etmişdir. 2020-ci ilin may ayında ABŞ və Koreya arasında “COVID-19 əleyhinə birgə araşdırma proqramı” elan edilmişdir. Proqram çərçivəsində hər iki ölkə mütəxəssisləri birgə tədqiqatlar aparmış və vaksinlərin hazırlanmasında, müalicə metodlarının inkişafında və pandemiyanın qarşısının alınmasında mühüm addımlar atmışdır.

Eyni zamanda 2021-ci ildə ABŞ və Koreya arasında “Kəskin Texnologiyalar və Təhsil üzrə Birgə İnnovasiya” proqramı həyata keçirilməyə başlanmışdır. Bu proqram tələbələr üçün yüksək texnologiyalar və elmi sahələrdə birgə tədris və tədqiqat imkanları yaratmışdır. Eyni zamanda, süni intellekt və kvant kompüterləri kimi sahələrdə qabaqcıl tədqiqatların aparılmasına şərait yaratmışdır.

Beləliklə, tədqiqatlar göstərir ki, Amerika Birləşmiş Ştatları və Koreya Respublikası arasında elm və təhsil sahəsindəki əməkdaşlıq 2011-2021-ci illər arasında müxtəlif mərhələlərdən keçmişdir. Bu dövr ərzində həyata keçirilən birgə tədqiqat layihələri, proqramlar və təşəbbüslər iki ölkənin elm və təhsil sahəsindəki mövcud güclü infrastrukturunun daha da inkişafına və yeni elmi innovasiyaların tətbiqinə

şərait yaratmışdır. Hər iki ölkənin təhsil və elmi tədqiqat sahələrində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq davamlı olaraq inkişaf etməklə, gələcəkdə daha da genişlənmə bilər.

Açar sözlər: *Koreya Respublikası, Amerika Birləşmiş Ştatları, elm və təhsil, beynəlxalq təhsil proqramları, texnoloji inkişaf və innovasiya.*

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Chang, S. *US-Korea Economic and Scientific Cooperation. Journal of International Relations*, 30(1), 73-89. 2015.
2. Cho, K. *Educational Exchange Programs between the US and Korea: A New Horizon. Korean Journal of Educational Research*, 28(4), 101-115. 2017.
3. Jeong, S. *Technological Innovations and US-Korea Collaboration in the 21st Century. Journal of Technology and Globalization*, 25(4), 130-145. 2020.
4. Kim, J. *Higher Education and Innovation in Korea: The Role of the United States. Asian Education Review*, 12(3), 120-133. 2016.
5. Lee, M. *US-Korea Partnership in Science and Technology: A Decade of Advancements. Global Technology Studies*, 8(2), 85-99. 2017.
6. Park, H. *Biotechnology Collaboration between the US and Korea: Past, Present, and Future. Journal of Biotech Progress*, 4(2), 140-155. 2018.

Ibadova Sevinj Tahir
Baku State University, PhD student

Cooperation in Science and Education Between the United States of America and the Republic of Korea (2011-2021)

SUMMARY

This scientific paper examines the cooperation between the United States of America and the Republic of Korea in the fields of science and education from 2011 to 2021. The paper addresses the development of scientific and educational relations between the two countries, focusing on partnership programs, inter-university collaborations, scientific research, and educational exchange. Additionally, it discusses the impact of this cooperation on the economies and technological advancements of both nations. The paper highlights the future perspectives

of this collaboration and emphasizes the importance of further strengthening the ties in these fields.

Keywords: *The Republic of Korea, the United States of America, science and education, international education programs, technological development and innovation.*

Ибадова Севинч Тахир
Бакинский Государственный Университет, докторант

Сотрудничество в области науки и образования между Соединёнными Штатами Америки и Республикой Корея (2011-2021 годы)

РЕЗЮМЕ

Данная научная работа исследует сотрудничество между Соединёнными Штатами Америки и Республикой Корея в области науки и образования в период с 2011 по 2021 год. В статье рассматривается развитие научных и образовательных отношений между двумя странами, включая партнёрские программы, межуниверситетское сотрудничество, научные исследования и образовательные обмены. Также обсуждается влияние этого сотрудничества на экономики и технологическое развитие обеих стран. Работа подчёркивает будущее сотрудничество и важность дальнейшего укрепления связей в этих областях.

Ключевые слова: *Республика Корея, Соединённые Штаты Америки, наука и образование, международные образовательные программы, технологическое развитие и инновации.*